L'anée philologique. Bibliographie critique et analytique de l'ätiquité gréco-latine. Fondée par Jules Marouzeau, publiée par Juliette Ernst avec la collaboration de Marianne Duvoisin, sous les auspices de la Société internationale de Bibliographie classique. Tome XXXIII: Bibliographie de l'année 1962 et compléments des années antérieures. Paris, Les Belles Lettres, 1964, XXV — 634 p.

Cu regularitatea cu care ne-a deprins şi care e esenţială pentru o publicaţie cu acest caracter, un nou volum din Année philologique se adaugă celor precedente, sporind datoria noastră de recunoştinţă faţă de harnica editoare. Despre alcătuirea şi despre cuprinsul publicaţiei e puţin de spus: tomul XXXIII nu se deosebeşte de altele mai vechi decît prin proporţii, numărul sporit de pagini oglindind, pe de o parte, mulţimea în continuă creştere a clasiciştilor de pretutindeni, pe de alta, silinţele Juliettei Ernst de a înregistra, an de an, tot mai mult din producţia mondială în domeniul antichităţii.

Mai degrabă mi se pare potrivit să semnalez că, după retragerea regretatului J. Marouzeau de la conducerea Soc. Internaţionale de Bibliografie Clasică, locul său — şi deci rolul de « patron » al *Anului filologic* — fusese asumat de Alphonse Dain. Moartea neaşteptată a acestuia a dus la obligaţia de a alege un nou administrator-casier al SIBC în persoana prof. P.-J. Wuilleumier. De altă parte, cu prilejul adunării generale a FIEC-ului de la Philadelphia, delegaţii prezenţi au aprobat în unanimitate propunerea ca în viitor preşedintele în exerciţiu al FIEC-ului să fie şi preşedintele de drept al SIBC. Pe această cale, se realizează o legătură mai strînsă între FIEC şi SIBC, creîndu-se totodată condiţii prielnice de publicare mai departe a admirabilului instrument de lucru care e l'Année philologique, spre mulţumirea celor ce-l folosesc şi ar vrea să-i ştie existenţa asigurată.

D. M. Pippidi

Mycenaean Studies. Proceedings of the Third International Colloquium for Mycenaean Studies held at 'Wingspread', 4—8 September 1961, edited by Emmett L. Bennett Jr., Madison, The University of Wisconsin Press, 1964, X — 284 p. in 16°.

Fie şi în linii mari, cititorii Studiilor Clasice cunosc progresele surprinzătoare realizate în numai un deceniu în aprofundarea şi valorificarea pe diferite planuri a descoperirii epocale a lui Michael Ventris şi John Chadwick. Ei ştiu de asemenea că, după unele şovăieli şi critici

https://biblioteca-digitala.ro

formulate pînă la o vreme în Germania şi chiar în Anglia, încrederea în valabilitatea descifrării linearului B e astăzi desăvîrşită printre învăţaţii cu pricepere în materie şi că — numărul celor ce urmăresc cu luare aminte dezvoltarea problemelor sporind zi cu zi — *micenologia* e pe cale de a deveni o ramură de sine stătătoare a studiilor antichităţii, înzestrată cu organe proprii, specializate, şi organizînd periodic reuniuni de lucru cu participare internaţională.

Prima întîlnire de acest fel — *Colloque international sur les textes mycéniens* — a avut loc în 1956 la Gif-sur-Yvette, în Franţa, din iniţiativa şi sub preşedinţia lui Michel Lejeune. Doi ani mai tîrziu, un *Secondo colloquio internazionale di studi mino-micenei* era convocat la Pavia de Piero Meriggi, sub preşedinţia lui Pierre Chantraine. În sfîrşit, în 1961 se întrunea pentru a treia oară conclavul specialiştilor în problemele linearului B şi ale civilizaţiei miceniene, la chemarea Institutului de cercetări umanistice de pe lîngă Universitatea Wisconsin şi sub preşedinţia lui Emmett L. Bennett.

Participanţii la discuţii (15 prezenţi din 21 invitaţi din Europa şi America) aveau de prezentat fiecare cîte una sau două comunicări — cele mai multe scurte — despre chestiuni generale sau particulare ale micenologiei, de caracter lingvistic sau istoric. Textul lor e reprodus *in extenso* în volumul de *Proceedings* pe care-l semnalez, însoţit de scurte referiri la discuţiile purtate în legătură cu fiecare în şedinţele ale căror procese-verbale se publică în prima parte a lucrării. Cititorii nu aşteaptă desigur de la mine să mă pronunţ asupra celor mai multe din comunicări, prea speciale pentru modesta-mi competenţă. Aş vrea să semnalez totuşi fie şi numai cîteva pentru caracterul lor mai general şi pentru interesul pe care-l prezintă pentru lingvişti, pentru arheologi şi pentru istoricii Greciei clasice. Asemenea contribuţii sînt — din domeniul lingvistic — *Mycenaean among the other Greek Dialects*, de Vladimir Georgiev (p. 125—140), *Sur quelques termes du vocabulaire économique mycénien*, de Michel Lejeune (p. 77—110), *On the Position of the Linear B Dialect*, de Antonio Tovar (p. 141—146); din domeniul arheologic: *The Palace of Nestor. Excavations of 1961*, de Carl W. Blegen (p. 187—192), *The Relation of the Minoan Palaces to the Near Eastern Palaces of the Second Millennium*, de J. Walter Graham (p. 195—216); în sfîrşit, din domeniul istoriei economice şi al istoriei religiilor: *Overland Communications in Greece during LH III, with special reference to Southwest Peloponnese*, de William A. McDonald (p. 217—240) şi *Eleuthēr and Oinoâtis: Dionysiac Data from Mycenaean Greece*, de Jaan Puhvel (p. 161—170).

Importanţa deosebită a colocviului de la 'Wingspread' nu stă însă numai în valoarea comunicărilor prezentate sau a dezbaterilor ce le-au însoţit. Întîlnirea între atîţi reprezentanţi eminenţi ai unei specialităţi care tocmai în aceşti ani îşi caută regulile şi-şi consolidează metoda a fost folosită pentru rezolvarea unei serii de dificultăţi privind transcrierea şi editarea textelor miceniene. Volumul cuprinde astfel o parte închinată *rezoluţiilor* Conferinţei, pe lîngă o serie de *apendici*, cuprinzînd ceea ce de-aci înainte va rămîne între specialişti ca *The Wingspread Convention for the Transcription of Mycenaean (Linear B) Texts*. În prima, pe lîngă alte recomandaţii, se insistă asupra obligaţiei pentru editorii de texte în linear B de a folosi pe o scară cît mai largă fotografii, alături de desene cît se poate de fidele, pentru publicarea oricărei noi tablete. În apendici, pe lîngă trei tablouri reproducînd semnele silabarului micenian aşa cum se întîlnesc în variantele pînă acum descoperite în Pylos şi Cnossos *(Syllabarii Mycenaei transcriptio: a, b, c)*, şi un al patrulea, cuprinzînd transcrierea ideogramelor numerotate de la 100 la 232, se încearcă o adaptare la editarea tabletelor în linear B a semnelor diacritice cunoscute sub numele de 'sistemul de la Leyda', recomandate de mai multe zeci de ani de Uniunea Academică Internaţională şi, în zilele noastre, folosite de cei mai mulţi din editorii de texte clasice — epigrafice ori literare.

De n-ar fi decît pentru această încercare de a introduce mai multă ordine într-un domeniu pînă de curînd supus arbitrariului, şi colocviul de la 'Wingspread' va rămîne în istoria ştiinţei

https://biblioteca-digitala.ro

antichității. Pentru aceleași motive, *Actele* lui merită să-și găsească loc în biblioteca fiecărui cercetător în domeniul atrăgător și arid al epigrafiei miceniene.

D. M. Pippidi

ORONZO PARLANGÈLI, *Studi messapici (Iscrizioni, lessico, glosse e indici)*, Milano, Istituto Lombardo di Scienze e Lettere, 1960, 474 p. 8° +XIII pl.

În ultimii ani, interesul pentru limbile Italiei antice dinaintea romanizării a sporit într-un mod considerabil, concentrîndu-se nu numai asupra osco-umbrienei, ci și asupra idiomurilor cunoscute grație unor monumente epigrafice reduse ca întindere, fragmentare și greu de interpretat. Printre acestea, mesapica ocupă un loc aparte, atît prin apartenența ei lingvistică (ar putea fi o ramură a ilirei din Balcani), cît și prin scriere (alfabetul pare a deriva direct din alfabetul grecesc lacono-tarentin și nu din cel calcidic, prin intermediu etrusc). Fiind pusă în legătură cu ilira, căreia i s-a atribuit o răspîndire și o importanță atît de mare în istoria lingvistică a Europei antice, mesapica a atras de multă vreme atenția specialiștilor, dar și a diletanților, arheologi locali sau amatori de antichități, izbutind să ispitească și destul de numeroși falsificatori. O nouă colecție a inscripțiilor, menită să înlocuiască (și să completeze cu descoperirile recente) publicațiile mai vechi ale lui Fr. Ribezzo, *Corpus inscriptionum Messapicarum* (*Rivista indo-greco-italica*, 1922—1935) și J. Whatmough, *The Prae-Italic Dialects of Italy* (vol. II, 1933), devenise necesară spre a se putea trece la o interpretare riguroasă a materialului. Acesta este scopul principal (dar nu unic) al lucrării lui O. Parlangèli; în activitatea autorului consacrată acestui domeniu, *Studi messapici* reprezintă o etapă și nu o încheiere: o serie de articole publicate în reviste începînd din 1948 și cursul litografiat, *Le iscrizioni messapiche* (Messina, 1960), preced volumul prezentat aici, în a cărui prefață (p. 7) se anunță un corpus de mai largi proporții, elaborat de arheologi și epigrafiști, alături și sub conducerea lingvistului O. Parlangèli.

Editarea corectă a inscripțiilor, premisă indispensabilă oricărei încercări de interpretare lingvistică, întîmpină nenumărate dificultăți, printre care cele de ordin pur material nu ocupă locul cel mai neînsemnat. Documentele sînt răspîndite în diverse muzee locale (dar și la Berlin, Dresda, Hamburg, Londra, New York, Boston), uneori în colecții particulare; adesea imposibilitatea cercetării directe are cauze surprinzătoare: « il Ribezzo la vide presso lo scopritore, che la conserva ancora e che non ha voluto o potuto monstrarmela » (p. 88); « le iscrizioni sarebbero gettate via » (p. 56); « ne ignoro l'attuale località di deposito » (p. 103; cf. și p. 180); « ulteriori ricerche sarebbero ora impossibili ché il proprietario del fondo ha distrutto ogni cosa con una profonda aratura » (p. 104; cf. și p. 202). Și dacă asemenea dispariții se produc în vremea noastră, nu e de mirare că singurele inscripții de o oarecare întindere sînt de mult pierdute, nefiind cunoscute decît din copii de o fidelitate îndoielnică; astfel, de exemplu, o inscripție din Brindisi de 15 rînduri se păstrează numai într-o copie din secolul al XVIII-lea; aceeași e soarta unei inscripții de 7 rînduri din Peucetia, regiune săracă în monumente mesapice (și importantă tocmai prin diferențele lingvistice față de alte regiuni). Cunoașterea unei inscripții de 8 rînduri din Vaste provine dintr-o copie făcută în secolul al XVI-lea. Printre inscripțiile păstrate, unele sînt atît de fragmentare încît nu permit nici o interpretare: « davanti ad un testo mal conservato d'una lingua mal nota, noi siamo convinti dell'impossibilità d'una compiuta ricerca ermeneutica » (p. 65); « le cattive condizioni di conservazione della pietra impediscono ogni sforzo ermeneutico » (p. 99). Existența falsurilor, uneori copii recente ale unor inscripții

https://biblioteca-digitala.ro